

ขอความอนุเคราะห์พิจารณาการตรวจรับรองตู้น้ำมันหยอดเหรียญและสอตธนบัตร

บันทึกข้อความกองกฎหมาย ที่ พณ ๐๔๐๒/๑๐๖๓ ลงวันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๖๒

กองช่างตวงวัด ได้ขอหารือกองกฎหมายกรณีบริษัท ก. จำกัดได้นำต้นแบบตู้น้ำมันหยอดเหรียญและสอตธนบัตรที่จะผลิต มารับการพิจารณาให้ความเห็นชอบต้นแบบเครื่องวัดจากพนักงานเจ้าหน้าที่ โดยตู้ น้ำมันหยอดเหรียญและสอตธนบัตรดังกล่าว มีบริการอื่น ๆ ติดตั้งรวมอยู่ด้วย เช่น บริการเติมเงิน จ่ายบิลรายเดือน เป็นต้น เมื่อเจ้าหน้าที่กองช่างตวงวัดได้มีการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่อง ณ สถานประกอบการของบริษัท ก. จำกัด ซึ่งมีผลการทดสอบความเที่ยงตรงของอุปกรณ์ที่ใช้ในการทดสอบเมื่อทำงานร่วมกับระบบอื่น ๆ ของตู้ น้ำมันหยอดเหรียญและสอตธนบัตร พร้อมระบบเติมเงินมือถือและชำระบิลแบบแยกตู้บรรจุน้ำมันที่บริษัท ก. จำกัด ได้ทดลอง โดยมีผลความคลาดเคลื่อนเฉลี่ย ร้อยละ ๐.๘๕ และร้อยละ ๓.๘๘ ที่ปริมาตร ๒ ลิตร ๔ ลิตร ๖ ลิตร ๘ ลิตร และ ๑๐ ลิตร ในกรณีนี้ กองช่างตวงวัดจะต้องดำเนินการเช่นไร

กองกฎหมายได้พิจารณาข้อหารือตามข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายแล้วเห็นว่า เมื่อบริษัท ก. จำกัด เป็นบริษัทผู้ผลิตเครื่องชั่งตวงวัด มีความประสงค์จะผลิตตู้ น้ำมันหยอดเหรียญและสอตธนบัตร ซึ่งเป็นมาตรวัด ปริมาตรของเหลว ประเภทมาตรวัดปริมาตรน้ำมันเชื้อเพลิง ที่อยู่ในบังคับของพระราชบัญญัติมาตราชั่งตวงวัด พ.ศ. ๒๕๔๒ ตามข้อ ๗^๑ ของกฎกระทรวงกำหนดเครื่องวัดที่อยู่ในบังคับแห่งพระราชบัญญัติมาตราชั่งตวงวัด พ.ศ. ๒๕๔๒ ชนิด ลักษณะ รายละเอียดของวัสดุที่ใช้ผลิต อัตราเพื่อเหลือเผื่อขาด และคำรับรองของเครื่องชั่งตวงวัด และหลักเกณฑ์และวิธีการจดทะเบียนเครื่องหมายเฉพาะตัว พ.ศ. ๒๕๔๖ ซึ่งประสงค์จะนำมาตรวัดดังกล่าวไปใช้ในการซื้อขาย แลกเปลี่ยนสินค้ากับผู้อื่น ให้บริการชั่ง ตวงหรือวัด หรือใช้เพื่อคำนวณ

^๑ ข้อ ๗ ชนิดของเครื่องวัดมีดังต่อไปนี้

(๓) มาตรวัดปริมาตรของเหลว คือ เครื่องมือที่ได้รับการออกแบบเพื่อใช้วัดและส่งจ่ายของเหลวโดยปริมาตร และมี ส่วนแสดงค่าเพื่อแสดงผลการวัด ได้แก่

(ก) มาตรวัดปริมาตรน้ำมันหล่อลื่น คือ มาตรวัดที่ได้รับการออกแบบเพื่อใช้สำหรับการวัดและการส่งจ่าย น้ำมันหล่อลื่นเหลว รวมถึงผลิตภัณฑ์ใด ๆ ที่มีวัตถุประสงค์ในการใช้เพื่อการหล่อลื่น

(ข) มาตรวัดปริมาตรน้ำมันเชื้อเพลิง คือ มาตรวัดที่ได้รับการออกแบบเพื่อใช้สำหรับการวัดและการส่งจ่ายน้ำมัน เชื้อเพลิง

(ค) มาตรวัดปริมาตรก๊าซปิโตรเลียมเหลว คือ มาตรวัดที่ได้รับการออกแบบเพื่อใช้สำหรับการวัดและการส่งจ่ายก๊าซ ปิโตรเลียมเหลวที่ติดตั้งอยู่กับที่หรือติดตั้งอยู่บนยานพาหนะ

คำตอบแทน คำภาษาอากรและค่าธรรมเนียมตามมาตรา ๒๕^๒ แห่งพระราชบัญญัติมาตราซึ่งตวงวัด พ.ศ. ๒๕๔๒ บริษัท ก. จำกัด จึงต้องส่งต้นแบบมาตรวัดที่จะผลิตดังกล่าวพร้อมยื่นเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องต่อ สำนักงานกลางซึ่งตวงวัด เพื่อให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการตรวจสอบให้ความเห็นชอบต้นแบบเครื่องวัด ก่อนดำเนินการผลิตตามมาตรา ๒๑/๑^๓ แห่งพระราชบัญญัติมาตราซึ่งตวงวัด พ.ศ. ๒๕๔๒

การพิจารณาให้ความเห็นชอบต้นแบบของเครื่องวัด พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องพิจารณา จากลักษณะและรายละเอียดของวัสดุที่ใช้ผลิตเครื่องซึ่งตวงวัดรวมทั้งอุปกรณ์ควบและ อุปกรณ์เสริมของเครื่องซึ่งตวงวัดตามที่กำหนดในกฎกระทรวงกำหนดเครื่องวัดที่อยู่ในบังคับ แห่งพระราชบัญญัติมาตราซึ่งตวงวัด พ.ศ. ๒๕๔๒ ชนิด ลักษณะ รายละเอียดของวัสดุที่ใช้ผลิต อัตราเพื่อเหลือเผื่อขาดและค่ารับรองของเครื่องซึ่งตวงวัด และหลักเกณฑ์และวิธีการจดทะเบียน เครื่องหมายเฉพาะตัว พ.ศ. ๒๕๔๖ เช่น เครื่องซึ่งตวงวัดต้องไม่เป็นเครื่องมือของการฉ้อโกงได้สะดวก^๔

---

^๒ มาตรา ๒๕ ในการซื้อขายหรือแลกเปลี่ยนสินค้ากับผู้อื่น หรือการให้บริการซึ่ง ตวงหรือวัด หรือการใช้เครื่องซึ่งตวงวัดเพื่อ ประโยชน์ในการคำนวณค่าตอบแทน คำภาษาอากรและค่าธรรมเนียม ห้ามมิให้ผู้ใดใช้เครื่องซึ่งตวงวัดที่ไม่มีการให้ค่ารับรอง ตามมาตรา ๓๐ หรือที่ค่ารับรองสิ้นอายุแล้วตามมาตรา ๓๓ ไม่ว่าจะเป็นเครื่องซึ่งตวงวัดที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดให้ยกเว้น การให้ค่ารับรองตามมาตรา ๒๙ วรรคสอง หรือไม่ก็ตาม

รัฐมนตรีมีอำนาจประกาศกำหนดข้อปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้เครื่องซึ่งตวงวัดเพื่อให้ผู้ใช้เครื่องซึ่งตวงวัดถือปฏิบัติ

^๓ มาตรา ๒๑/๑ ให้ผู้ประกอบการธุรกิจซึ่งประสงค์จะผลิตหรือนำเข้าเครื่องซึ่งตวงวัดเพื่อการใช้ในกิจการตามมาตรา ๒๕ ส่งเครื่อง ซึ่งตวงวัดต้นแบบที่จะผลิตหรือนำเข้าพร้อมด้วยเอกสารประกอบหรือส่งเอกสารแสดงต้นแบบของเครื่องซึ่งตวงวัดนั้นที่ได้รับการ รับรองโดยสถาบันหรือองค์การซึ่งตวงวัดของรัฐบาลต่างประเทศหรือระหว่างประเทศที่คณะกรรมการกำหนดต่อสำนักงาน กลางเพื่อให้พนักงานเจ้าหน้าที่พิจารณาให้ความเห็นชอบ และเครื่องซึ่งตวงวัดที่ผลิตหรือนำเข้านั้นจะต้องเป็นไปตามต้นแบบที่ ได้รับความเห็นชอบแล้ว

การยื่นต้นแบบและการให้ความเห็นชอบต้นแบบของพนักงานเจ้าหน้าที่ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการประกาศกำหนด โดยในประกาศดังกล่าวให้กำหนดเวลาในการพิจารณา ให้ความเห็นชอบไว้ด้วย

^๔ ข้อ ๙ เครื่องซึ่งตวงวัดทั้งปวง ต้องทำให้ถาวรและไม่เป็นเครื่องมือของการฉ้อโกงได้สะดวก

เครื่องซึ่งตวงวัดทั้งปวงต้องทำด้วยวัสดุที่ดี มีการออกแบบและสร้างขึ้นในลักษณะที่เมื่อใช้งานอย่างปกติธรรมดาแล้ว ต้องมีความถูกต้องอยู่เสมอ ส่วนประกอบของเครื่องต้องทำงานได้อย่างต่อเนื่อง ไม่ชำรุด โค้งงอ หรือผิดเพี้ยนไปจากเดิม จนทำให้มีผลต่อความถูกต้องของเครื่องในกรณีที่มีการปรับแต่งเครื่องซึ่งตวงวัด เครื่องซึ่งปรับแต่งแล้วต้องรักษาสภาพ ความถูกต้องได้อย่างเหมาะสม

ในกรณีที่จำเป็นสำนักงานกลางอาจทำการทดสอบต้นแบบของเครื่องซึ่งตวงวัดตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่ สำนักงานกลางกำหนดก็ได้

มาตรวัดปริมาณของเหลวต้องมีอุปกรณ์ควบ^๕ และอาจมีอุปกรณ์เสริม^๖ ตามที่กำหนด ต้องมีอัตรา
เพื่อเหลือเผื่อขาดตามที่กำหนด^๗ กรณีเป็นมาตรวัดปริมาณน้ำมันเชื้อเพลิงตามสถานีบริการที่มีอุปกรณ์ควบ

^๕ ข้อ ๖๐ มาตรวัดปริมาณของเหลวต้องมีอุปกรณ์ควบและอุปกรณ์เสริมที่มีลักษณะดังต่อไปนี้

- (๑) เครื่องกำจัดไอหรืออากาศ หรือวิธีการอัดโนมิตีอื่นที่ป้องกันไม่ให้ไอหรืออากาศผ่านเข้าไปในมาตรวัดขณะทำการวัด
- (๒) วาล์วป้องกันการไหลย้อนกลับหรือวิธีการป้องกันการไหลย้อนกลับใด ๆ ไม่ให้ของเหลวไหลย้อนกลับสู่มาตรวัดอีก
- (๓) สำหรับมาตรวัดปริมาณน้ำมันหล่อลื่น เมื่อระดับของการหล่อลื่นน้ำมันหล่อลื่นลดระดับต่ำลงจนมีผลต่อความแม่นยำของการวัด มาตรวัดต้องมีอุปกรณ์ที่หยุดทำงานได้โดยอัตโนมัติ หรือมีสัญญาณเตือนที่เห็นได้ชัดเจน
- (๔) สำหรับมาตรวัดมวลโดยตรง หากต้องการแสดงค่าเป็นปริมาตร มาตรวัดมวลโดยตรงต้องมีวิธีการอัดโนมิตีที่สามารถวัดค่าและแก้ไขค่าความหนาแน่นของผลิตภัณฑ์ในขณะที่ทำการวัดเมื่อการเปลี่ยนแปลงความหนาแน่นมีผลต่อความแม่นยำของการวัด

^๖ ข้อ ๖๑ มาตรวัดปริมาณของเหลวอาจมีอุปกรณ์ควบและอุปกรณ์เสริมที่มีลักษณะดังต่อไปนี้

- (๑) กลไกการหยุดการส่งจ่าย
  - (ก) ต้องสามารถหยุดการส่งจ่ายได้แม่นยำ และในกรณีที่มาตรวัดสามารถตั้งค่าล่วงหน้าได้ เมื่อหยุดการส่งจ่ายส่วนแสดงค่าต้องแสดงปริมาณส่งจ่ายตรงกับค่าที่ตั้งไว้ล่วงหน้า
  - (ข) ส่วนกำหนดการหยุดต้องทำให้กลไกการหยุดสามารถปรับระยะเวลาหยุดได้เพื่อให้ปริมาณส่งจ่ายอยู่ในขอบเขตที่กำหนด
- (๒) มาตรวัดที่ใช้ในการขายส่งซึ่งประกอบด้วยเครื่องชดเชยอุณหภูมิอัตโนมัติ
  - (ก) การแสดงค่าและการพิมพ์ค่าการวัดปริมาตรที่อุณหภูมิใด ๆ ให้แสดงเป็นค่าปริมาตรที่อุณหภูมิพื้นฐาน
  - (ข) ต้องมีวิธีการที่สามารถยับยั้งการทำงานของเครื่องชดเชยอุณหภูมิอัตโนมัติ เพื่อให้มาตรวัดแสดงค่าและพิมพ์ค่าปริมาตรที่วัดได้ตามอุณหภูมินั้น ๆ ได้
  - (ค) เครื่องชดเชยอุณหภูมิอัตโนมัติต้องวัดอุณหภูมิของของเหลวภายในห้องวัดของเหลวหรือในตำแหน่งท่อทางเข้าหรือทางออกที่อยู่ติดกับมาตรวัด
  - (ง) ระบบชดเชยอุณหภูมิอัตโนมัติต้องมีที่สำหรับผนึกเพื่อป้องกันไม่ให้อากาศปรับแต่งค่าได้
- (๓) เครื่องวัดอุณหภูมิ เครื่องวัดความดัน และเครื่องวัดความหนาแน่น ซึ่งทำงานร่วมกับระบบการวัดปริมาตรของเหลวในแต่ละขั้นความเที่ยง หากมีผลกระทบใด ๆ ต่อการวัดของมาตรวัดจะต้องไปตามหลักเกณฑ์ที่รัฐมนตรีกำหนด

^๗ ข้อ ๖๒ ให้อัตราเผื่อเหลือเผื่อขาดสำหรับการให้คำรับรองขั้นแรกและการให้คำรับรองขั้นหลังของมาตรวัดปริมาณของเหลวเป็นไปตามที่กำหนดไว้ ดังต่อไปนี้

(๑) มาตรวัดที่ได้ติดตั้งเข้าระบบการวัดปริมาตรของเหลวแล้ว ให้อัตราเผื่อเหลือเผื่อขาดมีทั้งฝ่ายมากและฝ่ายน้อยตามตารางดังต่อไปนี้

ปริมาณที่ทดสอบ (V) (ลิตร)	อัตราเผื่อเหลือเผื่อขาด	
	ขั้นความเที่ยง ชั้น ๐.๕	ขั้นความเที่ยง ชั้น ๑.๐
๐.๐๒ ถึง ๐.๑	๒ มิลลิลิตร	๔ มิลลิลิตร
๐.๑ ถึง ๐.๒	๐.๐๒ V	๐.๐๔ V
๐.๒ ถึง ๐.๔	๔ มิลลิลิตร	๘ มิลลิลิตร
๐.๔ ถึง ๑	๐.๐๑ V	๐.๐๒ V
๑ ถึง ๒	๑๐ มิลลิลิตร	๒๐ มิลลิลิตร
ตั้งแต่ ๒ ขึ้นไป	๐.๐๐๕ V	๐.๐๑ V

และอุปกรณ์เสริมเป็นเครื่องหยุดเหรียญ หรือสอตธนบัตร ต้องมีลักษณะตามข้อ ๖๗^๘ และข้อ ๖๗/๑^๙ เป็นต้น

เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่าจากการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่อง ณ สถานประกอบการของบริษัท ก. จำกัด ผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงของอุปกรณ์ที่ใช้ในการทดสอบเมื่อทำงานร่วมกับระบบอื่น ๆ ของตู้จำหน่ายเหรียญและสอตธนบัตร พร้อมระบบเติมเงินมือถือและชำระบิลแบบแยกตู้บรรจุน้ำมันที่บริษัท ก. จำกัด ได้ทดลอง และจากผลการตรวจสอบความเที่ยงที่บริษัท ก. จำกัด ได้แนบมาเพื่อประกอบการพิจารณา โดยมีผลความคลาดเคลื่อนเฉลี่ย ร้อยละ ๐.๘๕ และร้อยละ ๓.๘๘ ที่ปริมาตร ๒ ลิตร ๔ ลิตร ๖ ลิตร ๘ ลิตร และ ๑๐ ลิตร ซึ่งตามข้อ ๖๖ (๑)^{๑๐} ของกฎกระทรวงกำหนดเครื่องวัดที่อยู่ในบังคับแห่งพระราชบัญญัติมาตราซึ่งตวงวัด พ.ศ. ๒๕๔๒ ชนิด ลักษณะ รายละเอียดของวัสดุที่ใช้ผลิต อัตราเพื่อเหลือเพื่อขาดและค่าธรรมเนียมของเครื่องซึ่งตวงวัด และหลักเกณฑ์และวิธีการจดทะเบียนเครื่องหมายเฉพาะตัว พ.ศ. ๒๕๔๖ จะมีอัตราเพื่อเหลือเพื่อขาดเพียง ๐.๐๐๕ V หรือร้อยละ ๐.๕ เท่านั้น เครื่องดังกล่าวจึงไม่ถูกต้องตามกฎหมายข้างต้น

การที่ตู้จำหน่ายเหรียญและสอตธนบัตรของบริษัท ก. จำกัด มีบริการด้านอื่น ๆ ร่วมด้วย เช่น บริการเติมเงิน จ่ายบิลรายเดือน เป็นต้น ซึ่งระบบดังกล่าวมิได้เป็นอุปกรณ์ควบและอุปกรณ์เสริมตามที่กฎกระทรวงดังกล่าวกำหนด โดยกฎหมายกำหนดให้มาตรวัดปริมาตรน้ำมันเชื้อเพลิงตามสถานีบริการมีเพียงเครื่องหยุดเหรียญ สอตธนบัตร หรือบัตรเครดิต เป็นอุปกรณ์ควบและอุปกรณ์เสริมเท่านั้น

^๘ ข้อ ๖๗ มาตรวัดปริมาตรน้ำมันเชื้อเพลิงตามสถานีบริการต้องมีลักษณะเพิ่มเติมดังต่อไปนี้ด้วย

(๑) ต้องออกแบบให้มีอัตราส่วนของอัตราการไหลสูงสุดต่ออัตราการไหลต่ำสุดไม่น้อยกว่า ๑๐ ต่อ ๑

(๒) ก่อนทำการส่งจ่ายน้ำมันเชื้อเพลิง ส่วนแสดงค่าปริมาตรและส่วนแสดงราคาซื้อขายรวมต้องแสดงค่าศูนย์

(๓) ในกรณีที่ระบบการวัดปริมาตรของเหลวมีอัตราการไหลสูงสุดไม่เกิน ๓.๖ ลูกบาศก์เมตร/ชั่วโมง ปริมาตรจ่ายต่ำสุดต้องไม่เกิน ๕ ลิตร

มิให้นำความในข้อ ๖๖ (๔) มาใช้บังคับกับมาตรวัดปริมาตรน้ำมันเชื้อเพลิงตามสถานีบริการ

^๙ ข้อ ๖๗/๑ มาตรวัดปริมาตรน้ำมันเชื้อเพลิงตามสถานีบริการที่มีอุปกรณ์ควบและอุปกรณ์เสริมเป็นเครื่องหยุดเหรียญ สอตธนบัตร หรือบัตรเครดิต นอกจากต้องมีลักษณะตามข้อ ๖๗ แล้ว อุปกรณ์ควบและอุปกรณ์เสริมที่เป็นเครื่องหยุดเหรียญ สอตธนบัตร หรือบัตรเครดิตต้องมีลักษณะเพิ่มเติม ดังต่อไปนี้

(๑) เครื่องหยุดเหรียญ สอตธนบัตร หรือบัตรเครดิตต้องมีลักษณะเป็นกลไกการหยุดการส่งจ่ายน้ำมันเชื้อเพลิงล่วงหน้าติดอยู่กับตัวมาตรวัด

(๒) เครื่องหยุดเหรียญ สอตธนบัตร หรือบัตรเครดิตต้องมีส่วนแสดงค่าจำนวนเงินทั้งหมดที่เครื่องได้รับในการจ่ายน้ำมันแต่ละครั้งไว้บนตัวเครื่องในบริเวณที่สามารถอ่านได้ง่ายและมองเห็นได้ชัดเจน

^{๑๐} อ้างไว้เชิงบรรทัดที่ ๗

แต่เพื่อป้องกันมิให้มีการนำตู้ น้ำมันหยอดเหรียญและสอตธนบัตรนี้ไปใช้ในทางที่อาจจะเป็นการเอาเปรียบ
ประชาชนผู้ใช้บริการจึงได้มีการทดลองให้มีการเติมเงินโทรศัพท์เคลื่อนที่ ปรากฏว่า ตู้ น้ำมันหยอดเหรียญและ
สอตธนบัตรไม่มีระบบที่รองรับการทอนเงินให้แก่ผู้ใช้บริการได้ จึงเห็นได้ว่าเป็นการไม่สะดวกแก่
ผู้ใช้บริการและอาจเป็นเครื่องมือของการฉ้อโกงได้^{๑๑} ด้วยเหตุนี้ หากพนักงานเจ้าหน้าที่พิจารณาตรวจสอบ
แล้วเห็นว่าเครื่องวัดชนิดนี้ไม่ถูกต้องในส่วนใด ก็สามารถใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติมาตราซึ่งดวงวัด
พ.ศ. ๒๕๔๒ สั่งให้บริษัท ก. จำกัด แก้ไขให้ถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนดได้

กองกฎหมาย
กรมการค้าภายใน
กันยายน ๒๕๖๓

---

^{๑๑} อ้างไว้เชิงอรรถที่ ๔